

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MÜZİK ESTETİĞİNE İLİŞKİN ALGILARI

Ülkü Sevim ŞEN¹

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, müzik öğretmeni adaylarının “müzik estetiğine” ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, Müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine ilişkin algıları nasıldır? sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2012-2013 bahar yarıyılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 83 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 49’u kadın 34’ü ise erkektir. Çalışma nitel bir araştırma olup betimsel türde tarama modelindedir. Araştırmada veriler, müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine ilişkin düşüncelerini içeren kompozisyonların, içerik analizi tekniği ile incelenmesi sonucunda elde edilmiştir. Veriler dört aşamada analiz edilmiştir: verilerin kodlanması, kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Çözümlemelerde müzik öğretmeni adaylarının kompozisyonları birer kod numarası verilerek (K1, E2...) incelenmiş olup, müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinin analizinde, özetlenen ifadelerdeki benzerliğe göre gruplamalar yapılmıştır. Benzer öğeler gruplandırılmış ve içeriklerine uygun olarak temalara ayrılmıştır. Araştırma sürecinde yapılan içerik analizinde altı farklı tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; Estetik açıdan müzik, müzik estetiği, estetiğin önelliği, müziğin evrenselliği, Türk müziği-estetik, estetik ve eğitim ilişkisi şeklinde sıralanabilir.

Anahtar Sözcükler: Müzik estetiği, Müzik öğretmeni, Müzik eğitimi, Türk müziği estetiği, Estetik eğitimi.

¹ Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD, usevimsen(at)atauni.edu.tr

THE PERCEPTION OF THE CANDIDATES FOR MUSIC TEACHER ON MUSICAL AESTHETICS

ABSTRACT

The basic aim of this study is to reveal the perception of the candidates for music teacher on musical aesthetics. In the light of this aim, the research question the study aims to answer: how is the perception of the candidates for music teacher on musical aesthetics? The participants in this research consist of overall eighty three, 1st 2nd 3rd and 4th grade students in the Department of Music Teaching, Ataturk Faculty of Fine Arts during spring term. The participants as the candidates for teacher involve forty nine women and thirty four men. The study is descriptive survey model of qualitative research. The data is analyzed in four stages: codification of the data, specification of themes for the data is codified, arrangement of themes and the data, descriptions and comments on findings. During the analysis, code numbers (such as K1, E2) have been used for compositions of the candidates for music teacher, in the analysis of opinions belonging to candidates for music teacher, the similar features of the statements that summed up are grouped. Themes are divided in accordance with their contents. The content analysis in the process of the research reveals different six themes. These are: Music in terms of aesthetics, musical aesthetics, subjectivity of aesthetics, universality of music, Turkish music and aesthetics, the relation between aesthetics and education.

Keywords: Musical aesthetics, music teacher, music education, Turkish music aesthetics, aesthetic education.

Şen, Ülkü Sevim. "Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Estetiğine İlişkin Algıları". *idil* 3.13 (2014): 1-24.

Şen, Ü.S. (2014). Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Estetiğine İlişkin Algıları. *idil*, 3 (13), s.1-24.

GİRİŞ

Sanat eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan müzik eğitimi, insan yaşamında; bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel işlevleri olan bir alandır. Müzik tüm toplumlarda, kültürün bir parçası olarak geçmişten günümüze var olagelmıştır. Yaşadığımız dünya üzerinde barınan toplumların çeşitliliğinin müziğe de yansıdığı görülmektedir. Toplumlar; bulundukları coğrafi konuma, ekonomilerine, inanışlarına, politikalarına, beşeri durumlarına göre farklılık gösteren yaşantılarını, kendi estetik algılarına göre oluşturdukları müziklerine aktarırlar.

Müziğin, insandan insana uzanan evrensel bir dil olması, dili, dini ayrı insanları aynı ezgide birleştirecek güce sahip olması, ona, diğer sanat dalları içinde ayrı bir yer, farklı bir ayrıcalık vermiştir (Öz Biber, 2001: 102).

Müzik estetik bir sanattır. Estetik açıdan müziği; “var olan duyguların/hislerin ezgilerle anlatımı sırasında işitilen seslerde, müziksel (müzikal) güzellikleri algılama ve bu güzelliklerden haz alma” olarak tanımlayabiliriz. İşittiğimiz sesler yoluyla bize haz veren şey müziğin estetik yönüdür. Müzikten estetik olarak haz alma insanların müzik ile iç içe olmalarıyla ve doğrudan veya dolaylı bir eğitim almaları yoluyla sağlanabilmektedir. Burada kastedilen sadece müzik eğitimi kurumları tarafından verilen veya özel olarak alınacak bir eğitim değil belirli bir müzik türüne ilişkin uzun yıllar süren dinleyicilik (konser ortamlarında aktif bir şekilde dinleme) ve o müzik türüne ilgi/sevgi duyma şeklinde de ifade edilebilir. Müziğe ilişkin tanımlarda da, “kulağa hoş gelen seslerle/ezgilerle, ritimlerle insan ruhuna hitap etme, müzik yoluyla güzel’e ulaşma” gibi müziğin estetik yönünü ortaya çıkaran ifadeler yer almaktadır. Bu tanımlardan birkaçına yer vermek gerekirse;

Sanat olarak müzik, duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri veya başka gereçlerinde katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışıyla birleştirilip düzenlenmiş uyumlu seslerle, estetik bir yapıda işleyip anlatan bir bütündür (Uçan; 1996: 15-16).

Başlıca iki ögesi olan ses ve ritimle anlatım sanatına müzik denir. Başka deyimle: zaman kavramını ses enerjisi yüklü ritimlerle bölmek ve beşeri deyimlere ulaşmak sanatıdır müzik. Sanat ise güzelliştir. Müzik; enerji, düzenlilik ve güzellikten oluşan bir bütündür (Sun, 1969: 8).

Seslerin güzelliği doğadan gelir; yarattıkları etkiyse saf olarak fizikseldir; bu etki, ses çıkaran cismin ve onun belki de sonsuz sayıdaki ...titreştirdiği hava parçacıklarının katkısıyla oluşur; bunların bütünü insana hoş bir izlenim verir. Dünyadaki tüm insanlar güzel sesleri dinlemekten zevk duyar. Bizim zevkimize seslenen en güzel şarkılar, o seslere hiç alışık olmayan kulaklarda sıradan bir etki yapar. Sesleri, sinirlerimiz üzerinde uyandırdıkları sarsılma olgusu olarak ele aldığımız sürece, müziğin gerçek ilkelerine, onun kalplerimizdeki gücüne ulaşamayız. Bir ezginin içinde yer alan sesler, bizi yalnızca ses olarak değil, duygulanımlarımızın, duygularımızın belirtileri olarak da etkiler (Flammarion 1993'den akt. Lenoir, 2005: 24-25).

Tüm sanat dalları içinde, insan ruhu üzerinde en derin etkiyi bırakan sanatın müzik olduğu kabul edilmektedir. Orkestra şefi Charles Munch, müziğin insanı nasıl eşsiz bir duygu ortamına sürüklediğini şu sözlerle vurgulamıştır; "Müzik, sözle anlatılmayana anlatma sanatıdır. Sözcüklerin anlatabildiği, zekânın kavrayabildiği şeylerin çok ötesine gidebilir. Müziğin alanı, belirsizliğin, elle tutulamayanın, düşlerin alanıdır..."(Munch 1990 s.18'den akt. Öz Biber, 2001: 102).

Müzik estetiği, güzellik yargısına katkıda bulunarak, beğenilerimizin biçimlenmesini kolaylaştırır. Müzik estetiği var olan eserlerin içerik ve yapısına yönelik güzeli arama, oluşturma çabasıdır. Müzik estetiği, müziğin bireyler ve toplum için güzellik ve beğeni serüvenine yönelik çalışır (Yıldırım ve Koç, 2006: 25-27). Say (2010) müzik estetiğini; kısaca, "müzikte güzellik sorunsalını müzik felsefesi içinde irdeleyen alan" olarak tanımlamaktadır (s. 19).

Levinson (2012) *Müzikal Güzellik* adlı makalesinde güzel müziği şöyle açıklamakta: "Güzel müzik sadece güzel olmayandan ayrı değil, ayrıca güçlü bir biçimde etkileyici müziktir. Ayrıca tartışmasız bir biçimde güzel olan müzik, yalnızca zevkli ya da eğlendirici olan müzikten farklı ve daha fazlasıdır..."(s.131). "...Müzikal güzelliğin işareti, kulak tarafından yakalanan müziğin duygusal görünümündeki hazdır çünkü kendisini zaman içerisinde tanıtır. ...Güzel olan bir müziğin mihenk taşı doğrudan, katıksız, sade ve müziğin kulağa nasıl geldiği ve nasıl geliştiği ile ilgili bir zevktir; gerilim ve uyumsuzluğun en nihayetinde çok da önemli olmadığı bir zevk. Öyleyse güzel müzik, bizi heyecanlandırması, bizimle zıtlaşması ya da ilgi çekici olmasından ziyade bizi baştan çıkarır, cezbeder ve nazik bir şekilde bizi fetheder" (Levinson, 2012: 128-129).

İnsanların güzelliği tanıyabilmeleri, ondan haz duyabilmeleri ve onu yaratabilmeleri için, estetik duygularının ve hazlarının gelişmiş olması gerekir (Ziss, 2011: 164). Memedaliyev ve Kurbanov' a göre (2011) "sanat eserlerini, onların

dilini, aynı zamanda hayatta ve sanatta güzelliği anlamak yolunda estetik eğitiminin rolü sınırsızdır (s. 38).

Estetik eğitim sözcüğü ilk olarak Schiller tarafından kullanılmış, değeri vurgulanmıştır. Schiller’e göre “İnsanın insan, tam, yetkin bir insan olabilmesi için, estetik bir eğitimle eğitilmesi gerekir. Böyle bir eğitimden yoksun kalan bir insan, hiçbir zaman yetkin bir insan olamaz” (Akt. Tunalı, 2010: 216).

Uçan’a göre (1996) “Birey olarak insan, sanatsal çevresiyle iletişim ve etkileşimde bulunurken, sanatla ilgili birtakım temel davranışlar kazanır. Bu davranışları kazandıkça, sanatla ve sanatsal çevresiyle daha duyarlı, daha bilgili ve bilinçli, daha verimli bir iletişim ve etkileşim içine girer; bunlara bağlı olarak da, gittikçe daha ileri, daha kapsamlı ve karmaşık sanatsal davranış örüntüleri geliştirir. Kazanılıp geliştirilen bu tür davranışlar ya da davranış örüntüleri bireyin öteki yaşam alanlarına yansır” (s. 123).

Erinç’e göre (2009) “ Sanat; gözümüz, kulağımız ya da zihnimiz aracılığı ile bize haz duygusu yaratandır”(s. 12). Sanattan ister bir olgu olarak, ister bir süreç olarak, ister bir nesne olarak söz etmek istediğimizde, her şeyden önce onun varlığının algılanmış olması gerekir. Sanat, en yalın tanımlamasıyla güzel şeylerden hoşlanma becerisidir ve güzel şeyi yakalama, hem sanatçı hem de alıcı için, bir algı, bir algılama sorunu olarak ortaya çıkar (Erinç, 2011: 58).

Sanat, edebiyat ve tiyatro, dans ve müzik, resim ve heykel, sinema ve televizyon yoluyla, toplum için gerekli estetiksel değerleri kişinin yaşamına sokar; tek tek herkesin estetiksel bilincinin toplum için yararlı bir yolda etkin ve kararlı şekilde etkilenmesi olanağını yaratır (Kagan, 1982: 212).

Hiçbir sanat yapıtının, tüm insanlarda estetik duyarlılık yaratma ve bu yolla da algılamada öncelik kazanma gibi bir niteliği ve üstünlüğü yoktur ve olamaz da. ...Algılama alanı genişledikçe, zenginleştirildikçe, sanatın belli bir disiplini, belli bir alanı içinde yer alan ürünleri de güzelden, daha güzele doğru değişme ve gelişme gösterir. İnsanlar da doğal olarak, verildiğinde güzele oranla daha güzeli algılamaya eğilimlidirler (Erinç, 2004: 31-32).

Turgut (1991) *Sanat Felsefesi* adlı eserinde; “Güzel Sanatlar ve Jimnastik, zamanında ve gerektiği yaşta bir zevk ve yaşantı olayı olarak verilmedikçe, her yerde ve her şeyde bir kalitesizlik ve zevksizlik kendini gösterir” diyerek insan yaşamında sanatın önemine, estetik beğeni geliştirmede üstlendiği role işaret etmektedir (s. 213).

Yüksek sanatsal-estetik kültüre sahip insan sanat değerlerinden gerçek bir haz alabilmektedir. Sanatın idea konusu (içeriği) sanat eğitimi görmüş ve yüksek sanatsal zevke sahip insanlar tarafından daha kapsamlı bir şekilde daha doğrusu estetik olarak algılanabilir. Aslında sanat eserlerinin estetik duygusal heyecanlı bir şekilde algılanması süreci olmadan sanatın değiştirici ve özellikle de eğitici rolü gibi sorunların çözülmesi olanaksız gözükmektedir. Esasında sanatın etkisi seyircinin, okuyucunun, dinleyicinin gereken estetik seviyeye sahip olup olmaması ile ilgilidir ve sanat eserinin eğitici fonksiyonunu yerine getirme misyonu da buna bağlıdır (Ömerustaoğlu, 2007: 25).

Aykut'a göre (2012) "Sanat eğitiminin çağdaş hedeflere ulaşabilmesinde estetik deneyimlerin rolü büyüktür. Özellikle güzellik, haz, değer ve beğeni gibi kültürel aktarımla edinilen bilgi alanından söz ediyorsak, bireylerdeki birikimlerin sanatsal kavramların soyutlaştığı daha ileri bir düşünme şekline dönüştürülmesi beklenmektedir. Bu dönüşümün sağlanabilmesi için estetik eğitime ihtiyaç vardır" (s.106-107).

Kurbanov'a göre (2010) "...Sanat eserlerini, onların dilini, aynı zamanda hayatta ve sanatta güzelliği anlamak yolunda estetik eğitiminin rolü sınırsızdır. Sanatın içeriği, biçim ve kompozisyonu, çeşitli sanatsal akımlar ve prensipler üzerine bilgiler verebilen estetik öğrencilerinin ve sanatseverlerin sanatsal-estetik zevk ve isteklerini oluşturmakla birlikte onların gerçek sanat hakkındaki tasavvurlarını genişletirken, onları çağdaş "kitlesel kültürün" getirebileceği bozucu ve yabancı tesirlerden koruyabiliyor. Tüm bu veriler ile birlikte sosyologların araştırmaları da, sanat eğitimi (düzeyi) yüksek olan gençlerin, adeta "kitlesel kültür"ün etkisi altına daha az düşüyor olduklarını göstermektedir. Aslında çoğu zaman kitle iletişim araçlarının yardımı ile ayakta kalabilen "kitlesel kültür" ürünleri, çoğu zaman hakiki estetik ve sanatsal değerlerden oldukça uzaktır..." (s. 5).

Müziğin insan yaşantısında çok yönlü/çok boyutlu bir alan olduğu bilinmektedir. Müzik insanları yalnızca eğlendiren değil farklı türleri ve etkisi ile insanı eğiten, incelten, insana duyarlılık katan bir alandır.

Platon *Devlet* adlı eserinde güzellik ve sanat eserleri ile ilgili olarak yer verdiği şu ifadelerde gençlerin eğitiminde sanatın ve güzelliğin önemini vurgulamaktadır. Platon'a göre: "Gençlerimiz, sağlam bir iklimin insanları gibi, çevrelerindeki her şeyden faydalansınlar, güzel ülkelerde bir meltemin kanadında gelen sağlık gibi, sanat eserleri de onların gözlerine, kulaklarına mutlu etkiler sağlayan birer kaynak olsun. Gençlerimiz, ta çocukluktan güzelliği sevmeye, güzele

benzemeye, onunla bir olmaya, kaynaşmaya özensinler.” Platon’a göre; Müziğin insanı götüreceği yer, güzellik sevgisidir (Çev. Eyüboğlu ve Cimcoz, 1971: 91-93).

Müziğin insan ruhuna etkisi Antik çağdan beri bilinmektedir. İnsanı sadece bedensel bir varlık olarak kabul edemeyiz. İnsan ruhsal ve bedensel boyutları ile bütün olan bir varlıktır. Bu nedenle insanın sadece bedensel değil, ruhsal bakımından da beslenmesi, doyurulması gerekir, sanatın ve müziğin görevi bu noktada başlar.

Platon *Devlet* adlı eserinde müzik eğitiminin önemine işaret etmektedir: “Müzik eğitimi, eğitimlerin en iyisidir. Hiç bir şey insanın içine ritim ve düzen kadar işlemez. Müzik eğitimi gereği gibi yapıldı mı insanı yüceltir, özünü güzelleştirir. Kötü yapılmıca da, bunun tersi olur. Gevşek ve bozuk düzen eserler, tabiattaki bozukluklar gibi, iyi yetişmiş insanın hemen gözüne batar, kızdırır onu. Kendini iyi bir insan olarak yetiştirmek isteyen, güzeli arar, güzeli över, ondan hoşlanır ve onunla beslenir. Bunun için de, eğitim müziğe dayanmalıdır” (Çev. Eyüboğlu ve Cimcoz, 1971: 92).

Reimer (1970) *A Philosophy Of Music Education* adlı eserinde müzik eğitiminin şu görevleri yerine getirmesinden bahseder: “Müzik eğitiminin topluma karşı çift taraflı bir yükümlülüğü vardır. İlki, müzik yeteneği olan kişilerin yeteneklerinin kendi kişisel yararlarına, bu kişilerin hizmet edeceği toplumun yararına ve süregelen besteci, icracı, orkestra şefi, akademisyen ve öğretmen kaynağına dayalı olarak müzik sanatının yararına geliştirilmesidir. İkinci yükümlülük ise, tüm kişilerin, kişisel müzik yeteneklerinin derecesi ne olursa olsun kendi kişisel yararlarına, aktif bir kültürel yaşam ihtiyacı içerisindeki toplumun yararına ve süregelen duygudaş ve duyarlı dinleyici kaynağına dayalı olarak müzik sanatının yararına geliştirilmesidir. Bu iki yükümlülük birbirlerini karşılıklı destekler niteliktedir; birinin ihmal edilmesi kaçınılmaz şekilde her ikisini birden zayıflatır” (s.112).

Bireyler üzerinde sevgi, sorumluluk, yaratıcılık duygularının gelişmesini sağlayan müzik eğitiminin amacı, insana, müziği sevdirmekten başka, müzik dinleme, yargılama becerisiyle birlikte insanın beğeni düzeyini yükseltmektir (Öz Biber, 2001: 101).

Akbulut (2006) “*Günümüz Müzik Eğitimsi Nasıl Olmalıdır?*” adlı çalışmada müzik eğitimcisinin kişisel ve mesleki nitelikleri üzerinde dururken son olarak onlarda estetiğe dair olması gereken niteliklere vurgu yapmaktadır. Akbulut’a göre; “Yeterliklerin belki de en önemlisi, kuşkusuz estetik bakışın öğretmen adayında varlık ya da yokluğunun saptanması ve varsa geliştirilmesi

gereğidir. Yaşama estetik gözle bakabilmek, öğretim sürecini bir kompozitörün bestesi gibi algılamak ve mükemmeli arama duygusu içinde olmak, müzik öğretmeninin alanı ile kişiliği arasında kuracağı en önemli köprüdür”(s. 27).

Sanat eğitiminde bireylere estetik bakış açısı kazandırabilmek, bireyin kendini geliştirme, çevresine karşı duyarlı olma, toplum içerisinde uyumlu, iyi niteliklere sahip, güzel görüp güzel düşünebilen insan olabilmesi açısından son derece önem taşımaktadır. Bu nedenle müzik öğretmenlerinin; çevresine müziği sevdirmek; müziğin estetik değerini anlayan ve haz alabilen bireyler yetiştirmek gibi önemli görevleri bulunmaktadır.

Müzik estetik açıdan ele alındığında pek çok yönü ile inceleyebilir. Müziğin birçok unsuru estetik özellikler taşır. Müzik enstrümanları, müzik nüansları, müzikte ritm- ezgi- armoni, müzikte söz; bunların tümü ayrı ayrı ele alındığında estetik açıdan belirli özellikler ifade etmektedir. Fakat bu tarz müzik estetiği konularını ilgilendiren (estetik boyutları ile ele alınmış) çalışmalara ülkemizde çok fazla yer verilmediği görülmektedir.

Bu çalışmada müzik eğitimi sürdüren müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiği kavramı hakkındaki algıları sorgulanmaya çalışılmıştır. Müziği ve müzik eğitimi çok yönlü, kapsamlı, incelikli bir bilim ve sanat alanı olarak ele aldığımızda; ihmal edildiğini düşündüğümüz müziğin estetik yönü, önemle anlaşıp, incelenmeli ve bireylerde estetik beğeni, estetik algı geliştirme sağlayacak yönelim ve yaklaşımlara yer verilmesi gerekmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, müzik öğretmeni adaylarının “müzik estetiğine” ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, Müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine ilişkin algıları nasıldır? sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmamanın çalışma grubu; 2012-2013 Bahar yarıyılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 83 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 49’u kadın 34’ü ise erkektir.

YÖNTEM

Çalışma nitel bir araştırma olup betimsel türde tarama modelindedir. Araştırmada öğrencilerden müzik estetiği hakkındaki düşüncelerini yansıtan bir kompozisyon yazmaları istenmiş olup araştırma esnasında katılımcılara, araştırmacı tarafından düzenlenmiş Türk ve Batı müziğinin seçkin eserlerinden oluşan CD

aracılığıyla müzik dinletilmiştir. Araştırma öncesinde öğrencilere araştırma konusu ile ilgili kısa bilgi verilmiş olup, katılımcılara dinleyecekleri CD’de yer alan eserler ile ilgili görüşlerinin sorulmadığı, sadece seçilmiş farklı türdeki eserlerle müziğin estetik yönüne ilişkin düşüncelerini yazıya dökmeleri istenmiştir. Araştırmada veriler, öğrenciler tarafından yazıya dökülen düşüncelerini içeren kompozisyonların içerik analizi tekniği ile incelenmesi sonucunda elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıfları, çalgıları, mezun oldukları lise türü, veri amacıyla kullanılan ifadeleri içerisinde, fikir vermesi amacıyla gösterilmiştir.

Çözümlemelerde müzik öğretmeni adaylarının kompozisyonları birer kod numarası verilerek (K1, E2...) incelenmiş, ön incelemelerden sonra kompozisyonda yazıldığı şekliyle ifadeler aynen alınmış fakat özellikle dikkat çekici, müzik estetiğini iyi ifade edebilen cümleler seçilerek belirtilen kodlarla diğer işlemlerin yapılması için düzenlenmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğretmen adaylarının kompozisyonları değerlendirmeye alınmış, fakat ifadeleri anlamlı, belirgin ve dikkate değer olmayanlar temalar içerisine alınmamıştır. Bu nedenle bulgular kısmında yer alan (temalarda) ifadeler, sayı bakımından farklılık göstermektedir. Müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinin analizinde, özetlenen ifadelerdeki benzerliğe göre gruplamalar yapılmıştır. Benzer öğeler gruplandırılmış ve içeriklerine uygun olarak temalara ayrılmıştır. Temaların oluşturulması aşamasında müzik eğitimi alanından iki öğretim üyesinin uzman görüşüne başvurularak güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilere dinletilen (Cd) seçilmiş müzik eserlerine ilişkin liste aşağıda sunulmuştur;

Beethoven - 5. Senfoni (1. Bölüm)

Sultan Abdülaziz - Hicazkâr Sırto

Mozart - Keman Konçertosu No.3 Sol majör K.216 1. Bölüm-Allegro

Tanburi Cemil Bey - Çeçen Kızı

Chopin Nocturne - Mi Majör

Kevser Hanım - Nihavend Longa

Dimitri Şostakovich - Second Waltz

Kemani Tatıos Efendi - Kürdilihicazkâr Saz Semaisi

Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu çalışmada; öğrencilerden yazmaları istenilen kompozisyonlardan elde edilen ham veriler “içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır.

Veriler dört aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi, 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 228).

BULGULAR ve YORUM

Araştırma sürecinde yapılan içerik analizinde altı farklı tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; 1. Tema: Estetik açıdan müzik, 2. Tema: Müzik estetiği, 3. Tema: Estetiğin özneliliği, 4. Tema: Müziğin evrenselliği, 5. Tema: Türk müziği-estetik, , 6. Tema: Estetik ve eğitim ilişkisi şeklinde sıralanabilir. Aşağıda temaların içerisinde yer alan ifadelerin tümü, müzik öğretmeni adayları tarafından yazılan kompozisyonlar içerisinde hiçbir değişikliğe uğratılmadan uygun temalar içerisine yerleştirilen ifadelerdir.

İçerik analizinde belirlenen ilk tema “Estetik açıdan müzik” adlı temadır. Araştırmaya katılan müzik öğretmeni adayları, yazdıkları kompozisyonda müzik tanımlarına yer vermişlerdir, bu ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Tema 1. Estetik Açıdan Müzik

1. “Duyguların aktarımı en güzel, en içten halidir müzik...”. (K8, 2. Sınıf, Gitar- AGSL)

2. “Müzik bir duygudur. İnsanın iniş çıkışlarını ruhunu, her şeyi yansıtır.” (K4, 1. Sınıf, Ud- AGSL)

3. “Müzik duygu yüklüyse, heyecan verici ise zevk alınır, haz duyulur.” (E7, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

4. “Müzik insanın duygu, düşüncelerini dışa vurma sanatından biridir. Ruhsal doygunluğa ulaşmamızı sağlayacak önemli bir etkidir. (K11, 1. Sınıf, Keman-AGSL)

5. “Müzik duyguları dile getirmenin en güzel yoludur. Gözlerimizi kapatıp kendimizi müziğin akışına kaptırdığımız zaman hayal dünyamızda gidemeyeceğimiz yer yoktur.” (K1, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

6. “Müzik, içinde yaşadığımız duyguları ortaya çıkaran belki de onlara yön veren yani insanın duygu ve düşüncelerini estetik bir şekilde ortaya çıkaran yaşam kaynağımızdır.” (K4, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

7. “Müzik, insan duygularının açık şekilde yansıtılmasıdır. İnsan hayatında müzik yaşamın bir parçası, bir yaşam tarzı olduğundan asıl lezzeti buradadır.” (K2, 4. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

8. “Müzik duygu ve düşüncelerimizi somutlaştırır, onları belli bir kalıba sokmamızı sağlar, duygu ve düşüncelerimizin estetik bir halde ifade edilişi de diyebiliriz.” (K11, 3. Sınıf, Viyolonsel- Diğer Lise)

9. “Müzik tek başına dinlemek ya da çalmak değildir, ona iletici duyguları yüklemek ve estetiğini oluşturmak da gerekir.” (K3, 4. Sınıf, Yan flüt- AGSL)

10. “Müzik yeryüzünde var olan her canlıya hitap eder. Genel anlamda duygularımızın tercümanıdır.” (K9, 4. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

11. “Müzik, gözle göremediğimiz fakat direkt hislerimizle irtibata geçip bizlerin duygularına tercüman olan bir güzelliştir. Duygular arasında güzel bir köprüdür. Müzik duygu ve estetik işidir.” (K7- 4. Sınıf, Gitar- AGSL)

12. “Müzik insanlardaki duygu, düşünce, insana ait ne varsa hepsini estetik bir şekilde dışa yansıtır. İnsanda uçsuz bucaksız derinlikler yaratır müzik... Müziğin derinliğini, içtenliğini, vermiş olduğu tadı anlatmaya kelimeler yetmez insanlar bu duyguyu ancak yaşayarak anlarlar.” (K11, 4. Sınıf, Keman- AGSL)

13. “Müzik o kadar farklı bir şey ki, hissettiğimiz, içinde bulunduğumuz duyguyu bir anda çalan müziğin etkisiyle, müzikte olan duyguyla değiştirebilir. Sadece insanda değil canlı olan tüm varlıklara etkisi vardır, müziğin mucizevi etkisini fark etmemek imkânsızdır.” (K2, 3. Sınıf, Yan flüt- AGSL)

14. “İnsanın yaratılışı gereği bir soyut dünyası vardır. Bu soyutluğu hisler, düşünceler, ruh, haz gibi şeyler oluşturur. Müzik insanın soyut dünyasını histen hise sokabilen bir duygu aracıdır. Müzik insanın kendini bulduğu bir alandır.” (K2, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

15. “İnsanların neşe, acı veya farklı birçok duygusunu ortaya koyan, psikolojik yönden rahatlatıp haz duygusuna ulaştıran müzik, kişinin estetik yönden gelişmesini sağlar.” (E2, 3. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

16. "Müzik insanı bambaşka duygulara götürebilir ve o anki ruh halini değiştirir." (K-3-3. Sınıf Yan flüt AGSL)

17. "Müziği işiterek ve içimizde yaşarız, hislerimize bir derinlik katar." (E3, 4. Sınıf, Viyola- AGSL)

18. "Müzik insanı bambaşka boyutlara sürükleyen, zaman ve mekânı anlamlandıran zenginleştiren, estetik bir özelliğe sahiptir." (E1, 2. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

19. "Müziğin ortaya çıkardığı güzel ezgiler, armoniler insanın ruhunu okşar, haz verir. Müziğin estetik olma özelliği bu güzel ezgilerin içten, samimi ve yalın bir şekilde ifade edilmesindendir." (K12, 4. Sınıf, Viyola- AGSL)

20. "Müzik, insanın hislerini dile getiren en güzel yollardan birisidir. Müzik insanın ruh durumuna göre şekillenebilir." (K5, 4. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

21. "Müzik ruhu derinden etkileyen, insanın ruh halini an itibariyle değiştirebilen her canlıda farklı şeyler hissettiren, dinleyiciyi çok farklı yerlere götürebilen bir olgudur." (K6, 3. Sınıf, Yan Flüt- AGSL)

22. "İnsanın ruh halini yansıtan melodidir müzik, insanın duygu ve düşüncelerini o anki ruh haline göre değiştirebilir." (K10, 3. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

23. "Müzik insanın yaşamını derinden etkiler. Tüm ruh hallerinin, her türlü yaşantının anahtarı gibidir. Bıkınlık, coşkunsuluk, heyecan, kaygı vb. hepsine hitap eden mutlaka bir stil vardır müzikte. İnsan kendini bulur." (E11, 1. Sınıf, Gitar- Diğer Lise)

24. "Müzik öylesinde bir aşktır ki bir tınıya, bir sese mest eder alır götürür bizi istediğimiz yere... Belki de bizi içimizdeki gerçek bize götürür müzik... (E2, 1. Sınıf, Gitar- Diğer Lise)

25. "Kulağa, zevklere, duygulara, yaşayışlara, hayata bakışa, gelenek ve göreneklere göre değişiklik göstermesine rağmen her insanın ortak dili olan müzik, her çağda ileri seviyelere taşınmış, kültürleri-insanları birbirine bağlamıştır. İnsanlarda bıraktığı o muhteşem anlam ve zevk, ruhun rahatlatma şekli, sıkıntı ve dertten arınma kaynağıdır." (E3, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise).

Tema 1'de müzik öğretmeni adayları tarafından müziğin estetik açıdan tanımlandığı ifadeler incelendiğinde; bu tanımlara göre, müziğin özellikle iki

boyutuyla açıklanmış olduğu görülmektedir. İlk olarak müzik; duyguların, düşüncelerin estetik bir şekilde anlatımı-ifadesidir. İkinci olarak ise müziğin insanlar üzerinde farklı etkilere sahip büyüleyici bir yönü olduğu vurgulanmıştır. Müzik öğretmeni adaylarının birbirine benzerlikler gösteren müzik tanımlamalarını incelediğimizde; aslında her bir ifadenin farklı anlatım gücü taşıyan, felsefi içeriğe sahip, müziğin gözle görülmeyen, hislere, ruha hitap eden yapısını yansıttığını anlayabiliriz. Müziğin felsefi boyutu bizi içerisinde estetik yapı barındıran müzik estetiğine taşımaktadır. Araştırmaya katılan müzik öğretmeni adaylarının sadece birinci sınıfta felsefe dersi gördükleri diğer sınıflarda ise buna benzer dersleri almadıkları göz önünde bulundurulduğunda, buna rağmen müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine dair belirli bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

İçerik analizinde belirlenen ikinci tema “Müzik estetiği” adlı temadır. Aşağıda müzik öğretmeni adayları tarafından belirtilen, müzik estetiğine ilişkin tanımlar yer almaktadır.

Tema 2. Müzik Estetiği

1. “Müzik estetiği ise; dinleyen kişiye farklı duygular yaşatabilen, onu düşündüren, sevinçlerine veya hüznlerine götürebilen bir şeydir.” (K3, 1. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

2. “Müzikteki estetik, dinlediğimiz müziğin kulağımıza hoş gelmesi, bizi rahatlatması, o müziğin ne anlatmak istediğini az da olsa anlayabilmektir bence.” (K7, 1. Sınıf, Gitar- AGSL)

3. “Müzik estetiği, ilk önce kulağa hoş gelmeli, ruhumuzu dinlendirmelidir. Bizi bambaşka bir âleme sürüklemelidir. Her bir nota içimize işlemelidir.” (K8, 1.Sınıf, Gitar- AGSL)

4. “Müzik estetiği, müziğin dinleyiciye iyi bir şekilde aktarılması ile olur. Dinleyici o müziği dinlerken ondan haz almalı.” (E12, 1. Sınıf, Viyolonsel- AGSL)

5. “Dinlediğimiz bir eser bizi alıp başka diyarlara götüremiyorsa, bize eskileri hatırlatmıyorsa, güldürüp, ağlatmıyorsa burada estetikten bahsedemeyiz.” (E6, 1. Sınıf, Gitar- Diğer Lise)

6. “Her insanda estetik kavramı farklı olmasına rağmen kullanılan dil ortaktır müzik... Müziği dinlemekte, içinde bulunmak gibi estetikdir.” (E3, 2. Sınıf, keman- Diğer Lise)

7. "Müziğe duygu ve estetik kazandıran içindeki nüanslar ve ezginin gidişatıdır." (K9, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

8. "Müzik estetiği, bestecinin notalara aktardığı duygulardır. Herkesin hissettikleri başkadır müzikte. Müzik estetiği hissedileni kendi iç dünyasına aktarmaktır." (K7, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

9. "Müzik estetiği, sanatçının yaşamışlıklarının üstüne, ortaya koyduğu eserin içindeki seslerle en uyumlu bir şekle getirip onu en güzel bir şekilde icra etmesiyle ortaya çıkar." (K2, 1. Sınıf, Keman- AGSL)

10. "Müzik estetiği, müziği insan ruhuyla buluşturur. İnsanın özüne iner ve onunla bir bağ kurar. Böylece bizlerde dinlediğimiz müziklerde kendimizden bir şeyler buluruz, bizlerin farklı duygular yaşamasını sağlar." (K4, 4. Sınıf, Bağlama-Diğer Lise)

11. "Her şeyin bir güzelliği olduğu gibi müziğin güzelliği de estetik olmasıdır. Müziğin her bir nüansı bir güzelliştir, her insan için farklı bir duygu ve düşünce katar." (E6, 2. Sınıf, Gitar- AGSL)

12. "Bir insan kendini kalemiyle ifade edebilirken; bir başkası fırçasıyla ve daha nice farklı biçimlerde ifade edebilir. Bu ifadelerin bir de değerlendirilmesi boyutu vardır ki bu olguya evrensel mana da estetik adı verilir." (K-1. 1. Sınıf- Bağlama- Diğer Lise)

13. "Bestekârların ürettiği, saz üstatlarının icra ettiği eserlerin tümünde en güzele ulaşılmaya çalışılmıştır. Dinleyende mutlak bir haz uyandırması hedeflenmiştir. Müzikte estetiğe bu sayede ulaşılmıştır". (E3, 1. Sınıf, Bağlama-Diğer Lise)

14. "Estetik bana göre kişinin, herhangi bir müzik duyduğunda tüylerinin diken diken oluşudur. Bir müzik dinlediğimizde içinde kaybolabiliyorsak işte estetik tam olarak budur." (E5, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

15. "Müzik estetiği bana göre icradır. İcra sonucu da o duyguyu kalbimizde yaşatabilmektir." (E5, 1. Sınıf, Bağlama- AGSL)

16. "Notaları, eseri icra ederken sıradan bir üslupla değil de ona incelik, zariflik, ahenk katan ruhumuzda oluşan estetiği esere yansıttığımızda o notalardaki güzelliği fark etmiş oluruz. Esere katılan yorum da bence estetiği artırır. İnsanı derinliklere kadar götürür..." (K4, 1. Sınıf, Ud- AGSL)

17. “Estetikten kastımız bence müziği kendimize göre yansıtma şeklimiz yani yaşadığımız o hüznü, sevinci notalarla bütünleştirme, nüans bütünlüğü, ona benliğimizi katma, bir bütün olma...” (K3, 2. Sınıf, Ud- AGSL)

18. “Orkestranın aynı andaki iniş-çıkışları, müziğin içinde sanki başka bir hayal dünyası varmış sanki başka bir dünyadaymış gibi hissettirir insana... Yapılan müzik ne kadar estetikse o kadar etkilidir.” (K10, 2. Sınıf, Yan Flüt- AGSL)

19. “Bana göre müzik estetiği kişinin o anki ruh haline göre belirlenir ve değişken bir kavramdır. Müzikte estetik o eserin içindeki iniş-çıkış, soru- cevaplarla, içindeki geçkilerle, nüanslarla ve bunlar gibi esere, parçaya canlılık, dinamiklik duygu katan değişkenlerle olur.” (E4, 2. Sınıf, Yan Flüt- AGSL)

20. “Duyguyu müzikte en etkili şekilde verebilmenin en önemli unsurlarından biri onu yorumlama şeklidir. Nasıl ki Vivaldi Mevsimler eserinde her mevsimi anlatmak için farklı nüanslar ve hız terimleri kullanmışsa, müziği hayatına katmış bir insan da yorumlama şekli ile duygularında müzik estetiğini bulundurmalıdır. Müziğe estetiklik katmak en az icra etmek kadar önemlidir.” (K6, 2. Sınıf, Yan Flüt- AGSL)

21. “Estetik; müzikte en güzel melodi, ezgi veya uyuma ulaşma noktasında ortaya konulanların toplamının insandaki karşılığıdır. İletişim çağındaki hızlı gelişmeler, özellikle sosyal medyanın etkileşimdeki rolüyle birlikte estetik anlayıştaki algıyı da etkilemektedir.” (E1, 1. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

22. “Estetik, güzellik, bütünlük, hoş gitme manasına gelir. Müziğin değeri estetiğine bağlıdır. Kulağa nasıl geldiği, insanda bıraktığı etkisi hepsi bir bütündür. Belli bir düzen içinde olmayan müzik eserleri kişide çok fazla etki uyandırmaz. Dinlenen ezgilerin birçok duyguya ve ruha hitap etmesi o ezgilerin büyüleyiciliğini artırır. Sanatsal nitelik eserin müzikalitesini, güzelliğini ve estetik olduğunu gösterir.” (K5, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

23. “Bütün müziklerin yazılmasının bir sebebi, bir hikâyesi vardır, bu hikâyeye göre yazılır ve duyguyu ne kadar karşı tarafa aktarırsa o kadar estetiktir. Çünkü her bölümünde insanı bir başka tarafa çeker, insanı büyüler ve en sonunda yediğimiz yemekten, içtiğimiz sudan alamadığımız tadı ondan alırız...” (E4, 1. Sınıf, Viyola- AGSL)

Yukarıda Tema 2’de yer alan ifadeler incelendiğinde; Tema 1’deki ifadelerde yer alan müziğin kulağa hoş gelmesi ve insanı farklı yerlere götürmesi alt boyutlarına ek olarak müziğin içerisinde barındırdığı uyum, güzellik ayrıca müzikal

icrada yorum, nüanslar ile ilgili ifadeler göze çarpmaktadır. Bu ifadelerle bakılarak yine müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiğine dair belirli bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

Yukarıdaki ifadelerden farklı olarak bir müzik öğretmeni adayı tarafından Müzik estetiğine ilişkin şu görüşler belirtilmiştir;

“Müzikte estetik birikim midir-değil midir, estetik algısı kişisel midir-evrensel midir, estetik uzman kişilerin mi yoksa sıradan insanların işi midir; estetik anlayış çağa göre değişir mi yoksa hangi çağda olursa olsun insan duygularının estetiğe yansması aynı mıdır?” (E1, 1. Sınıf-Bağlama- Diğer Lise)

Bu ifadede yer alan konular estetik bilimciler tarafından üzerinde çalışılan konulardır. Müzik öğretmeni adayının birinci sınıfta okuyor olması göz önünde bulundurulduğunda; eğitimi aldığı Felsefe dersinin bu ifadeleri üzerinde etkisi olabileceği düşünülmekte ve müzik öğretmeni adayının estetiğin gerçek anlamda ne olduğu konusunda sorgulayıcı bir yaklaşım içerisinde olduğunu göstermektedir.

İçerik analizinde belirlenen üçüncü tema “Estetiğin Öznelliği” adlı temadır. Tema 3’te müzik öğretmeni adayları tarafından belirtilen estetiğin öznelliğine ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Tema 3. Estetiğin Öznelliği

1. *“Estetik anlayışı kişiden kişiye değişebilir.”(K2, 1. Sınıf, Keman- AGSL)*
2. *“Estetik yargısı kişiden kişiye değişmektedir.”(E7, 1. Sınıf, Gitar-Diğer Lise)*
3. *“Her müzik her insanda aynı duygular uyandırmayabilir.” (K3, 1. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)*
4. *“Her kültürün farklı müzik estetiği vardır.” (E8, 1. Sınıf, Viyolonsel-AGSL)*
5. *“Estetik ve güzellik anlayışı toplumdan topluma farklılık gösterir.” (E10, 1. Sınıf, Keman-AGSL)*
6. *“Estetik her insana göre değişir.” (K9,1. Sınıf, Ud- AGSL).*
7. *“Her insanın beklentisi ve estetik algısı farklıdır.” (E1, 4. Sınıf, Keman-Diğer Lise)*

8. “Müziğin estetiği, kişide uyandırdığı hazlar, duygular bireysel olan yargılardır.” (K11, 1. Sınıf, Keman- AGSL)

9. “Müzik estetiği de sanatla aynıdır, kulağa hoş gelen bana göre farklıdır başkasına göre farklı...” (K1, 3. Sınıf, Ud- AGSL)

10. “Müzik estetiği öznelidir. Herkesin haz aldığı müzik farklıdır.” (K5, 3. Sınıf, Ud- AGSL)

11. “Müzik estetiği, müziğin bireyler ve toplum için güzellik ve beğeni görüşüne göreler.” (K13, 4. Sınıf, Viyolonsel- AGSL)

12. “Her parçanın kendine özgü bir estetiği vardır. Fakat bu estetik kişiden kişiye ve kişilerin ruh haline göre değişiklik gösterir. İnsanlar kültürlerine, yaşantılarına göre farklı müzikler dinlerler.” (E4, 2. Sınıf, Yan Flüt- AGSL)

13. “Bir müzik eseri her insanda aynı etkiyi yaratmayabilir, kimine göre estetik bir eserken kimine göre dinlemeye değer görülmebilir.” (K14, 4. Sınıf, Keman- AGSL)

Yukarıda Tema 3’te yer alan ifadelerde müzik öğretmeni adayları tarafından müzik estetiğinin öznelliği vurgulanmıştır. Estetiğin öznelliği tartışmalı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her insan belirli bir beğeni yargısına sahiptir. Bu beğeni düzeyi kişinin eğitimi, çevresi, kültürel özellikler ile ilişkilendirilebilmektedir. O halde estetik yargılarımız her birimizde farklı olursa sanatta güzel kişiye göre mi güzeldir. Bu sorunun cevabı olarak iki farklı görüşe rastlanmaktadır:

“Kant’a göre, bu şey güzeldir, dediğimde, o şeyden duyduğum hazzın nedeninin herkeste bulunması lazım geldiğini düşünürüm. Çünkü böyle bir yargı, benim özel, kişisel durum ve eğilimlerimle ilgili değildir. ...Kant’a göre, güzel’ den duyulan hazzın, güzel’ den duyulan hoşlanmanın zorunlu bir haz ve hoşlanma olmasından ve bundan ötürü de, bütün insanlarda ortak olan bireyüstü bir hoşlanma, bir haz olmasından ileri gelir (Tunalı, 1989: 260-261).

Büyükdüvenci’ye göre (2006) ise; “Tüm estetik sistemler özel türden bir duygu, heyecanla ilgili kişisel, özel deneyimi çıkış noktası olarak alır. Böylesi bir duyguyu harekete geçiren nesnelere sanat yapıtı denmiştir. Kuşkusuz tüm sanat yapıtları aynı duyguyu uyandırmaz; her yapıt farklı bir duygu üretir. Bu duyguya estetik duygu denir. Bu açıdan bakıldığında böyle bir duygu uyandıran nesnelerin özel ve ortak niteliği yakalanabilirse, o zaman bir sanat yapıtını diğer nesnelerden

ayıran temel özellik yakalanmış olur... şu da bir gerçek ki, estetik duygu uyandıran nesneler kişiden kişiye değişir. Estetik yargı bir beğeni yargısıdır" (s.47).

İçerik analizinde belirlenen dördüncü tema "Müziğin Evrenselliği" adlı temadır. Tema 4'te müzik öğretmeni adayları tarafından belirtilen müziğin evrenselliğine ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Tema 4. Müziğin Evrenselliği

1. "Müziğin evrensel değerlere sahip olduğunu düşünüyorum. Her sanat eserine saygı duyulmalıdır." (E13, 1. Sınıf, Keman- AGSL)

2. "Her tür müzik farklı bir anlam taşır. Müzik evrenseldir. Yaşantımızın her anında bizimle olan müzik hayata anlam yükler." (K11, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

3. "Estetik bir takım yargılar üzerine kuruludur. Bir türkü dinlerken hüzünlenebiliyorsam o türkü benim için güzeldir. Bir başkası klasik müzik dinlerken kendini dinlenmiş hissediyorsa o da onun için güzel bir müziktir. Bir insan ney sesinde huzur buluyorsa, ilahi aşk sırrını ifade edebiliyorsa o ney sesi o insan için duygularını ifade edebilmesi için doğru bir müziktir. Müziğin estetiği işte tam da böyle bir şeydir". (K1, 1. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

4. "Klasik müziğin insan ufkunun sınırlarını aştığını düşünüyorum. En uç noktalar düşünülmüş, en farklı hareketler birbirinden bağımsız birçok ses... Piyano eserleri beni hep yumuşatır, rahatlatır, düşünmeme yardımcı olur. Ama her piyano eseri değil. Türk müziği insanın duygularını tam anlamıyla ortaya döken ve değiştiren bir müzik türüdür." (E2, 2. Sınıf, Viyola- AGSL)

Tema 3'te öğretmen adayları tarafından müziğin öznelliği vurgulanırken Tema 4'te müzik evrenseldir görüşü az sayıda kişi tarafından da olsa belirtilmiştir. Müziğin evrensel bir sanat oluşu onun dil, din ayırımı gözetilmeden her insana her kültüre hitap edebilen farklı yapısı nedeniyle. İnsanlar her tür müziği dinlemekten zevk alabilirler, etkileme ve etkilenme düzeyleri farklı olsa da...

Fakat müzik estetiği açısından bir kültüre ait olan müzik eserlerinin başka bir toplum tarafından tam olarak anlaşılıp, beğenilmesi ile ilgili olarak Kaplan (2005) şu görüşleri belirtmektedir; "Müzik bir olgu olarak, her toplum, daha da indirgersek her bireyin yaşamında vardır. Her kültürün müzik geleneğinin var olduğundan söz edebiliriz ama nasıl bir gelenek olduğunu sorgulamaya başladığımızda, seslerin düzenlenişinde ve müziğin içeriğinde farklılıklarla karşılaşırız. O müzik, ancak o toplumun kültürel bağlamında anlaşılabilir. Aynı kültürel değerlere sahip toplumun

üyeleri arasında bile bir müzik eserini kabul veya red düzeyi değişebildiğine göre “müziğin evrenselliğinden” söz etmek sağlıklı bir yaklaşım olmayacaktır” (s.59).

İçerik analizinde belirlenen beşinci tema “Türk Müziği-Estetik” adlı temadır. Tema 5’te müzik öğretmeni adayları tarafından belirtilen Türk müziği ve estetik ilişkisini ortaya koyan ifadeler yer almaktadır.

Tema 5. Türk Müziği-Estetik

1. “Kendi benliğimizde hissettiğimiz bize ait, bizden olan müzik daha estetikdir. Bizim içimize daha çok işler.” (E2, 1. Sınıf, Gitar-Diğer Lise)

2. “Kendi kültürümüzdeki türküler, şarkılar bize daha çok şeyler ifade ettiği için bize daha estetik gelir.” (K4, 2. Sınıf, Keman- AGSL)

3. “Kendi müziğimiz olan Türk müziği büyük bir sanat, halkı anlatan, estetik olan yegâne sanatımızdır.” (K7, 3. Sınıf, Keman- AGSL).

4. “Kültürümüzde Türk halk müziği çok etkilidir. Çünkü bu müzik türündeki dokunuşlarda Türk yaşamı, düşünceleri ve yaşantıları bulunmaktadır.” (K2, 2. Sınıf, Keman- Diğer Lise)

5. “Eserlerin altına ne söz yazılırsa yazılsın, insanları etkileyen şeyin ezgiler, motif yapısı, tema ve kullanılan enstrümanlar olduğunu söyleyebilirim. Kültür de çok önemlidir, insan kendi içinde bulunduğu yapıları daha çok benimser.” (E6, 3. Sınıf, Bağlama- Diğer Lise)

Tema 5’te müzik öğretmeni adaylarının Türk müziği ile ilgili ifadeleri yer almaktadır. Yine çok az sayıda da olsa, müzik öğretmeni adayları kendi kültürümüze ait eserlerden daha fazla zevk alınacağını, bu eserlerin daha iyi anlaşılacağını ifade etmişlerdir. Kaplan (2005) bu konu ile ilgili olarak şu görüşleri belirtmektedir; “Müzik... belli bir kültür içinde yer alan sosyal bir olaydır. Üreten ve dinleyen “o” kültür içindeki insanlardır. Besteler “o” kültürdeki insanların davranışlarının yansımasıdır. “O” kültürün ana ilkeleri ve beklentileri kavranmadıkça bestecinin niçin bu beste biçimini kullandığı, üretiliş felsefesi bilinmedikçe de müzik eserinin yeri ve değeri belirlenemeyecektir” (s. 60-61).

İçerik analizinde belirlenen altıncı tema “Estetik-Eğitim İlişkisi” adlı temadır. Tema 6’da müzik öğretmeni adayları tarafından belirtilen Estetik-Eğitim ilişkisini ortaya koyan ifadeler yer almaktadır.

Tema 6. Estetik-Eğitim İlişkisi

1. “Müzik zevki dinleyerek gelişir ve değişir. Klasik müzik ya da Türk sanat müziğini bilmeyen insan için sıkıcı ve saçma gelebilir. Fakat araştırıp bilirsek o eseri anlarız. Makamları ve kalıpları bilen bir kişi o müzikten tat almayı bilir ve böylece müzikte estetiği yakalar.” (K5, 1. Sınıf, Ud- AGSL)

2. “Müziğin her insanı etkileyen bir yanı vardır. Estetik her insana göre değişir. Çoğu insan Türk müziği ya da Batı müziği eserlerinin tamamını dinlemeden önyargıyla yaklaşp sevmiyorum demektedir. Önyargıları yıkmak için bilgilendirmeliyiz.” (K9, 1. Sınıf, Ud- AGSL)

Yukarıda Tema 6’da, müzik öğretmeni adaylarından yalnızca ikisi tarafından belirtilmiş olan, estetik ve eğitim arasında bir ilişki olduğuna dair ifadeler görülmektedir. Estetik ve eğitim arasındaki ilişki yine estetik bilimciler tarafından üzerinde tartışılan konulardan biridir. Bir sanat eserinden estetik olarak haz almak için, eğitim görmek gerekli midir?

Konu ile ilgili olarak literatür incelendiğinde; Erinç’e göre; (2011) “Estetik objeler karşısında alıcı açısından gösterilen beğeni, alanın bilgisi ile yakından ilişkilidir. Alıcının o alandaki görgüsü, bilgisi arttıkça, hem derinlemesine hem de genişlemesine arttıkça, beğeni konusunda daha seçici davranır” (s. 82). Yine bu konuda Tunalı’ya göre; (1989) “Sanat yapıtlarının çoğu zaman anlaşılmadan kalmasının nedeni, onun içeriği ile ilgi kuracak, o yapıtın maddi yapısından onun tinsel içeriğini çıkarıp alacak, onu estetik olarak algılayacak bir bilincin olmamasında bulunur” (s. 57). Bir müzik parçası üzerine bir alanın uzmanı olmayan bir insanın verdiği bir estetik yargı hiç bir zaman doğru bir estetik yargı olamaz. Böyle bir kişi, dinlediği müzik üzerine, o kurallara uygun mu, değil mi müzikten anlamadığı için, herhangi bir şey söyleyemez. Wittgenstein’a göre, estetik yargılar aslında, bilgisel, mantıksal yargılardır ve bunun için de mantıksal yargılar gibi ele alınmalıdırlar (Tunalı, 1984). Estetik algılamanın insandan insana değişmesi, estetiğin sonradan içinde yaşanan kültür ortamı ve edinilen eğitim-öğretimle farklılaştığını göstermektedir. Öyleyse çocukluk yaşından itibaren verilecek estetik eğitim sayesinde, daha farklı ve estetik algılaması güçlü olan bireyler olarak yetiştirilmesi başarılabılır. Wenchun ve Kazuhiro’nun da (2002) belirttiği gibi; kültür ve çevrenin insanın estetik beğeni düzeyi üzerinde azda olsa bir etkisi olmakla birlikte, eğitim ve öğretimle kazandırılanlar daha da fazla olmaktadır (Akt. Gökay ve Demir, 2006: 331). Bu ifadelerde ortaya koymaktadır ki sanat eserini anlayıp, doğru değerlendirebilmek belirli bir bilinç düzeyi ve beğeni düzeyine sahip olmayı, eğitimi gerektirmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonucunda müzik öğretmeni adaylarının müzik estetiği ile ilgili algılarının yer aldığı ifadelerle bakıldığında, müziği estetik bir sanat olarak gördükleri ve müziğin tanımını yaparken bu estetik yönünü vurguladıkları görülmektedir. Müzik estetiği hakkında görüşlerini belirten öğretmen adayları “estetik açıdan müzik ve müzik estetiği” temaları arasında bir benzerlik söz konusu görülmekle birlikte ilkinde müziğe vurgu yapmışlar ikincisinde ise estetiği açıklamaya çalışmışlardır. Müzik öğretmeni adayları tarafından (sayı bakımından az olsa da) belirtilen fikirlerin öne çıkanlarının: estetiğin özneliği, müziğin evrenselliği, Türk müziği estetik, estetik ve eğitim ilişkisi hakkında olduğu görülmektedir. Bu ifadelerde öğretmen adayları konu ile ilgili düşüncelerini açık bir şekilde ifade ederek, kişiye göre değişebilen estetik yargılardan, müziğin evrensel yönünden, kendi kültürümüze ait müzik eserlerinin bize daha fazla haz verebileceğinden bahsetmişlerdir. Ayrıca estetik ile eğitimin arasındaki ilişkiden yani estetik değerlendirmeleri yapabilmek ve bir eseri estetik güzellikleri ile kavrayabilmek için eğitime gereksinim olduğu gibi önemli görüşleri ortaya koymuşlardır.

Bektaş (2006) “*Müzik Öğretmeninde Felsefenin Yokluğu*” adlı çalışmasında felsefe eğitiminin müzik öğretmenlerine kazandıracak nitelikleri şöyle açıklamaktadır; “Aldığı müzik eğitimiyle kendindeki ruhsal ve zihinsel boşluğu dolduracağını, yaratıcılık ve icra çabalarının kendinde yeni ufuklar açacağını bilmesi ve düşünmesi gereken müzik öğretmeni adayları, böylelikle varoluşunun farkında olacaktır. Varoluşunun farkında olan bireyler sosyal yaşamda daha ılıman, sorunlara daha yapıcı ve çözümleyici bir bilişle yaklaşacağından, diğer insanların varlığını da kabullenip onları anlamaya çalışacak ve erdemi yakalayacaktır. Başkalarının varlığına saygılı olacaktır” (s. 164-165). Günümüzde müzik öğretmenliği programlarında felsefe dersinin yer alması olumlu bir gelişme iken; estetik, sanat felsefesi gibi derslerin olmayışı; müzik öğretmenliği gibi sanat ağırlıklı bir alanda eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle müzik öğretim programları gözden geçirilmeli, geliştirilmeli ve eksik olarak görülen, alan bilgisini geliştirici-destekleyici derslere yer verilmesi görüşü dikkate alınmalıdır.

Müzik öğretmeni müziğin diğer disiplinlerle ilişkilerini anlayabilmeli, sanat olarak bu alanın estetik boyutu hakkında bilgi ve fikir sahibi olmalıdır. Dinlediği eserleri estetik açıdan değerlendiremeyen bir müzik öğretmeni, öğrencilerinde müziğe dair beğeni oluşturmada zorluk yaşar. Müzik öğretmeni güzel müzik veya müzikleri dinleyip, anlayıp, inceliklerine varabilmeli, öğrencilerine de hem evrensel

hem de kültüre ait geleneksel müzikleri tanımayı, estetik açıdan algılayabilmeyi öğretmelidir.

Bireyler çevrelerini estetik açıdan bir bakış açısı kazanarak değerlendiremedikçe etrafımızda her şey bu doğrultuda, sorunlarla dolu bir hal alır. Antik Yunan filozoflarınca müziğin ruhu eğittiği fikri doğrultusunda düşünüldüğünde; bir sanat eseri veya müzik eserinde güzelden anlamak; insan davranışlarına da yansır, olumlu, doğru davranış kazanmaya yardımcı olabilir. Topluma, bireye ruhsal bakımdan katkı sağlayan müzik, bireyin yetenekleri yoluyla kendini ifade etmesini sağlayan bir alandır.

Türkiye’de önceki dönemlerdeki öğretim programlarında belirtilen ve müzik derslerinde “zevk eğitimi” veya “beğeni eğitimi” adı altında (ders saati içerisinde) yer verilen etkinlikler yeniden ele alınmalıdır. Müzik öğretmenleri tarafından, öğrencilerin müzik eğitiminde, “estetik eğitime” bilinçli bir şekilde yer verilmesinin gerekli ve etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbulut, Efe. “Günümüz Müzik Eğitimi Nasıl Olmalıdır?”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 20, 2006, s: 23-28.

Aykut, Aygül. Sanat Eğitiminde Estetik. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2012.

Bektaş, Tamer. “Müzik Öğretmeninde Felsefenin Yokluğu”. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, 26-28 Nisan 2006, Pamukkale Üniv. Eğt. Fak. Denizli.

Büyükdüvenci, Sabri. “Sanat ve Değer”. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, Fİlsf Sayı: 2, 2006, s. 47-50.

Eflatun. (Platon) Devlet Çev. Sabahattin Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz, 2. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1971.

Eriñç, Mehmet Sıtkı. Sanat Boyutları. 2. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2004.

Eriñç, Mehmet Sıtkı. Sanat Sosyolojisine Giriş. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2009.

Eriñç, Mehmet Sıtkı. Sanat Psikolojisi’ne Giriş. 3. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2011.

Gökay, Melek ve Demir, Ahmet. “Farklı Eğitim Seviyelerinde Estetik Beğeni”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 16, 2006, s.329-342.

Ömerustaoglu, Adnan. “Bir İnsani Fenomen Olarak Estetik Bilinç”. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2007, Sayı: 15.

Öz Biber, Nesrin. “İnsanın Kültürel Gelişiminde Müzik Eğitiminin Önemi”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001, Cilt: 14, Sayı: 1.

Uçan, Ali. İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi. 2. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1996.

Kagan, Moissej. Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, Çeviren: Aziz Çalışlar, İstanbul: Serbest Matbaası, Altın Kitaplar Yayınevi, 1982.

Kurbanov, Babek. “Sanat Eğitimi ve Problemleri Üzerine Düşünceler”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010, 14 (2), s. 1-10.

Lenoir, Beatrice. Sanat Yapıtı. Çev. Aykut Derman, 4. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Levinson, Jerrold. “Musical Beauty”. The Journal teorema, International Journal of Philosophy, Volume XXXI/3 (Autumn, 2012) pp. 127-135.

Memedaliyev, Rafuel ve Kurbanov, Babek. Çağdaş Sanat Eğitiminin Sorunları (Müzik Eğitiminin İcracılığı) Ankara: Ajans Güler Basım Yayın BRC Web Basım, 2011.

Reimer, Bennet. A Philosophy of Music Education. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1970.

Say, Ahmet. Müzik Tarihi. 7. Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2010.

Sun, Muammer. Türkiye’nin Kültür- Müzik-Tiyatro Sorunları. Ankara: Kültür Yayınları No. 2, 1969.

Tunalı, İsmail. “Wittgenstein’in Estetik Anlayışını” Vorlesungen Und Gespraechen Über Aesthetik, Psychologie Und Religion” Kitabına Dayanarak Bir Belirleme Denemesi”. İstanbul Üniversitesi Felsefe Arkivi Dergisi, 1984, Sayı:25.

Tunalı, İsmail. Estetik. 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1989.

Tunalı, İsmail. Estetik Beğeni. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010.

Turgut, İhsan. Sanat Felsefesi. 2. Basım, İzmir: Bilgehan Matbaası, 1991.

Yıldırım, Vural ve Koç, Tarkan. Müzik Felsefesine Giriş. 3. Basım, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2006.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.

Ziss, Avner. Gerçekliği Sanatsal Özümsemenin Bilimi Estetik. Çev. Yakup Şahan, 2. Baskı, İstanbul: Kenan Ofset, 2011.